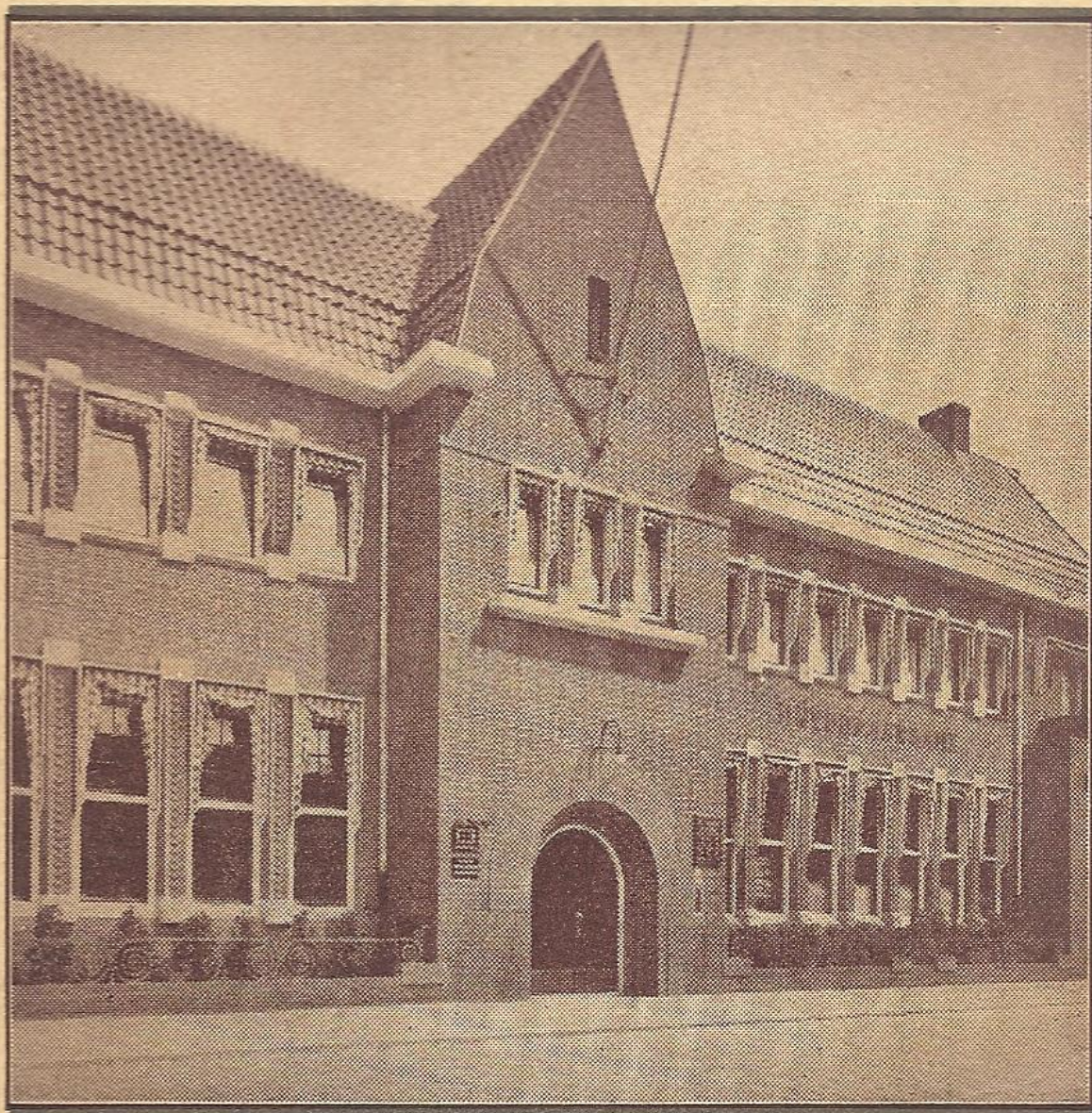

KAMPER ALMANAK

KAMPER NUTSSPAARBANK

GEOPEND: ALLE WERKDAGEN VAN 8.30-3.30 ZATERDAGS VAN 8.30-1 UUR

31 OCTOBER 1941 - 1942

HET SCHUILKERKJE AAN DE RIJNVISCHGANG. (1682 – 1857)

Op het Historisch Archief, in het gebouw van de Nutspaarbank, hangt een merkwaardige, geaquarelleerde pen-teekening. Het is een met groote zorg en nauwkeurigheid uitgevoerde teekening door onzen bekenden stadgenoot A. J. Reijers, den man van wien zoo bij uitstek geldt, dat „hem de liefde tot zijn Vaderstad is aangeboren”. Deze werd vervaardigd naar het origineel, dat in de R.-K. pastorie op den Burgwal aanwezig is. Zooals het onderschrift aangeeft, is het een afbeelding van het Schuilkerkje, dat bijna twee eeuwen aanwezig was in het gebouw, gelegen aan de Ekstersteeg (nu Burgwalstraat) *), op de plaats waar het bedrijf van de firma H. van der Weerd gevestigd is en waar nu reeds jarenlang de paardenstal van deze firma staat. Op de bovenverdieping van dien stal, op den tegenwoordigen hooizolder, kwamen de geloovigen van de Roomsche-Katholieke Gemeente bijeen, jarenlang in het geheim, er bij nacht en ontij heensluipend langs verschillende wegen, in later jaren, als één van de beide plaatsen, waar de beoefening van hun godsdienst meer of minder oogluikend werd toegestaan.

Vanaf het eerste oogenblik, dat ik mijn oogen over deze teekening liet gaan, kreeg ik het verlangen, om meer over dit verdwenen bedehuis te weten, over het perceel waar het gevestigd was, over de omstandigheden, die tot de inrichting deden besluiten, over de priesters, die er voorgingen en predikten.

---

*) Zie noot bladz. 187.

pastoor in deze stad benoemd en hield op 21 September zijn eerste predicatie.

Wij hebben gezien hoe, na de eerste jaren van hevige vervolging der „papisten”, welke meermalen afhankelijk was van de persoonlijke felheid van den schout of drost en die van de wisselende stedelijke regeering, eenigszins verminderd was en ook de terugslag, na het vertrek der Franschen, niet zoo diepgaand bleek te zijn, als men wel verwacht had. In vroeger jaren hadden de maatregelen, die genomen werden, vooral een politiek karakter gedragen, omdat velen de „papen” als staatsburgers in deze gewesten niet vertrouwden. Nu echter, na het „rampjaar”, besepte men maar al te zeer, dat ook dit deel der bevolking tot de landgenooten behoorde en bij wisseling van het lot met de macht bekleed kon worden. Dit alles werkte de algemeene toegevendheid in de hand.

Al werd ook hier en daar oogluikend van overheidswege toegestaan, dat priesters bij aanzienlijke families introkken en zich blijvend vestigden, zoo kwam bij de Katholieken toch het verlangen boven, een vaste, eigen woning voor de geestelijken en een kerkgebouw in te richten, dat zij al die jaren hier ter stede hadden moeten missen.

Het was vooral pastoor Theodorus Voorst, die van deze veranderde stemming trachtte partij te trekken en het bedehuis stichtte, dat, als gezegd, bijna twee honderd jaar de plaats was, waar de Katholieken hun godsdienstplichten konden waarnemen. Het was de zoogenaamde Pastoorskerk of Kerk in de Rijnvischgang.

Op 1 Mei 1682 werd zijn wensch vervuld en „heeft hij zijn woonstede genomen in 't huijs genaemt „De drie Schelvischen”, op den Borgel, dat van de Catholijcken gecocht is, om daer altijdt in te kercken”.

Dit vertelt ons pastoor Waijer, doch dit is niet geheel

juist. Het huis werd niet door de „Catholijcken gecocht”, doch ten geschenke ontvangen.

Wij willen hier de geschiedenis van dit huis nagaan.

Het was het huis, gelegen op den Burgwal, het derde huis Noordwaarts van den hoek van de Burgwalstraat, dus de tegenwoordige woning van de familie de Jager.

In 1645 werden Henrick Rijnvisch en zijn vrouw Jannegje Sluijters, hiervan eigenaars. Zij kochten op 14 Juni van dat jaar het huis en erf „met een hoeckgen hoffs daer aengelegen” van Jan Henrich Gortgen en diens vrouw Aeltgen Henrinx. Het huis was „op de Burgel staende en liggende hebben tusschen de huijsinge en were van Jan Henricks vercooper voorn. te eenre ende Wolffsens vergaderinge ter ander zijde”.

Hetgeen dan volgt is voor ons vooral van belang.

.....,verniers hebben verkoperen voors insgelicks noch aan cooperen vercoft eenen padt offte ganck gaende door verkooperen haeren hoff welcke sijn sal ongeveerlick vijff voeten breedt streckende tot achter in de Nieuwe Straete”.

Er wordt nog bijgevoegd, dat deze uitgang voor den kooper echter niet uitsluit, dat de verkooper het recht van toegang via deze „ganck” tot zijn eigen erf behoudt.

Dit is de eerste keer, dat de latere Rijnvischgang genoemd wordt.

Nog een feit uit deze oudste acte moet aangehaald worden. Het betreft de tweede uitgang van dit perceel (later van zooveel belang voor de schuilkerk) en wel naar de Ekstersteeg.

Het wordt allereerst genoemd in verband met het oprichten van de schuttingen. De doorgang naar de Nieuwstraat wordt op kosten van den kooper van den tuin afgesloten met een „plancket van seven voet hoech”, doch de verkooper, Jan Henricks, zal „de vredinge (afscheiding) aen de ander zijt

naer sijn huijsinge bijlanghs het padt tot aan de ganck nae de Aexters steege op sijnen costen maken en oock onderhouden". De acte vervolgt dan: „insgelicks hebben verkooperen voorn. noch aen cooperen vercofft eenen ganck tot in de Aextersstege in aller gestalte gelick de afpalinge daer tegenwoordig staende uijtgewissen sullen". De rest laten wij voor wat zij is.

Hier is dus een huis, gelegen op den Burgwal, dat met een gang van uit den tuin een achteruitgang heeft in de Nieuwstraat en een zij-uitgang in de Ekstersteeg, nu Burgwalstraat. *)

In dit huis werd een bierbrouwerij gevestigd, „De drij Rijnvisschen" genoemd, waarschijnlijk naar Hendrik, Evert en zoon Jan Rijnvisch, die er woonden.

Merkwaardig is het op te merken, hoe de beteekenis van deze naam verloren ging of wellicht ook door den overgang in andere handen, dan die van de familie Rijnvisch, opzettelijk veranderd werd in „De drie Schelvisschen".

Doch op 6 December 1667 was het nog de brouwerij, huis en erve „op den borgel binnen dezen stadt gelegen genaemdt de drij Rijnvisschen", die aan „onze zoon Jan Rijnvisch" verkocht werd door Jacques Kroon en zijn vrouw Janneckien Sluijters.

Het is duidelijk, dat Hendrik Rijnvisch overleden was en

---

*) De Ekstersteeg was het gedeelte van de tegenwoordige Burgwalstraat, tusschen Burgwal en Nieuwstraat, voordat deze onder Burgemeester Wttewaal van Stoetwegen, door het afbreken van een rij krotwoningen aan de zuidzijde, verbreed werd. Het verdere gedeelte, van Nieuwstraat tot Oudestraat, heette Speldemakerssteeg, naar de speldemakers of „naeldemaekers", die er hun bedrijf hadden. Op den hoek van deze Speldemakerssteeg en de Nieuwstraat stond een huis „den Aexter" geheeten. Hiernaar werd de volgende (toen) smalle gang genoemd.

Deze Ekstersteeg herbergde veel minderwaardig volk, waaronder dikwijls veel strijd en gekrakeel was en het „warm" toe ging. Dit is naar alle waarschijnlijkheid de verklaring van de naam „het warme land", die aan dit straatgedeelte door den volksmond gegeven werd.

deze vrouw Jenneckien (of Jannegien of, zooals zij zelf onderteekent: IJanneken) Sluijters, hertrouwd was met Jaques Kroon (zelf geschreven: Jacus Croon), vandaar het „onze zoon”. Hij was derhalve een voorkind.

In deze onderhandsche acte staat: „met een vrijen uijtganck in de Niewstrate waer bij de kooper mede heeft bedongen de stal met een vrije uitganck in de Exters stege neffens een huijrhuiskn daeraengelegen in de ganck genaemdt Rijnvischganck — enz.”

„Genaemdt Rijnvischganck”! De familie Rijnvisch, de eerste gebruiker van deze achteruitgang, had voor altijd haar naam aan deze smalle steeg gegeven, welke tot op den huidigen dag is bewaard gebleven.

Hier wil ik de rest van de acte wel vermelden, daar vooral de koopsom voor dien tijd zeer hoog is en wel „ses duijsent vijfhondert Carol. gl. (6500 gl., zooals er nog eens duidelijkheidshalve bijgeschreven staat, onderstreept en well!) hetgeen op het oogenblik ongeveer gelijk zou staan met een kleine f 100.000.—. Voorwaar een kapitale woning en een bloeiend bedrijf!

De kooper moest verder nog „jaerlicks negen goudt gl. als de Geestelickheit van Campen daer uijt is hebbende” betalen en „een tonne dreij guld. bijer of de waerde van die aen geldt betalen aen Wolffensvergaderinge tot een erkentnisse an de Lichtscheppinge van de gemelte vergaderinghs plaets”. Bedoeld werd, dat voor het hebben van een venster, dat uitzag op de binnenplaats van de Wolffsensvergadering, die, zooals wij zagen, de buurman was, jaarlijks een vat drie-gulden-bier moest betaald worden. Dit laatste was, zoolang de brouwerij erin gevestigd was, niet moeilijk, doch veranderde dan ook in de latere jaren en werd toen „de weerde van die aen geldt” betaald.

Onder de onderteekenaars van de verkoopsacte van 6

Situatie van de voormalige Schuilkerk aan de Rijnvischgang.

De Ekstersteeg was, voor het wegbreken van de huizen aan de Zuidzijde, slechts ± 2.50 M. breed.

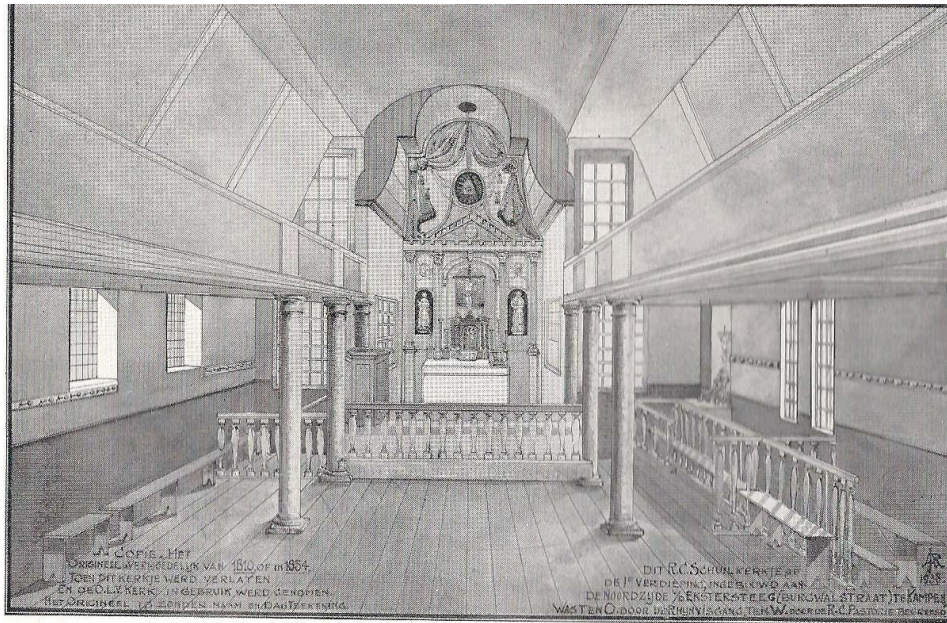
Toegangen (tevens uitgangen) van de Schuilkerk (A. kad. 7523) waren (zie pijltjes) :

1. door de voormalige pastorie (B. kad. 4344).
2. door de Rijnvischgang (kad. 7525), vanuit de Boven-Nieuwstraat.
3. door de Ekstersteeg.
4. door de gang naast perceel kad. 1407 en de tussenliggende achtertuinen.

Het huis 'De drie Rijnvissen' aan de Burgwal 57 in Kampen (mei 2015)

Schuilkerkje aan de Rijnvischgang

Interieur van het voormalige R.K. Schuilkerkje aan de Rijnvischgang, vervaardigd door A. J. Reijers, naar een anonyme tekening in de R.K. Pastorie te Kampen. (Historisch Archief, Nuts spaarbank).

'Rijnvisgang' in de Boven Nieuwstraat (nr. 52) in Kampen (mei 2015)

- Pastoor B. P. Velthuijsen. „De invoering der hervorming en de wederopleving van het Katholicisme te Kampen”. Overdruk uit het „Archief van de geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht” 25e deel, eerste en tweede deel, 1898.
- Pastoor B. Doorenweerd. Dagboek mijner verhandelingen. Twee deelen in manuscript. (Archief O. L. Vr. Kampen).
- Leonardus van den Broeke. „Onze Lieve Heer op zolder”. Geschiedenis van het schuilkerkje 't Haantje”. Museum Amstelkring.
- Pastoor L. J. van der Heijden. Uit het katholiek verleden van Schokland (overdruk uit het Archief van het Aartsbisdom Utrecht, deel LXV, 1941).
- Dr Knuttel. De Katholieken ten tijde der Republiek. De Gids 1894 1—2.
- Contraboek van den opbouw deeser Kerk. 1782—1809. (Archief O. L. Vr. Kampen).
- Pastoor M. J. G. Gasman. De Buitenkerk te Kampen 1810—1935. Krantenfeulletons in de Kamper Courant. Oct. 1935.
- Twee merkwaardige Preeken door Pastoor Doorenweerd in de Schuilkerk te Kampen. Krantenartikelen in de Kamper Courant. Oct. 1935.
- Notulenboek van de Administratie der Lieve Vrouwe Buitenkerk te Kampen. 7.1.1840 tot 30 Dec. 1861.
- Diverse Actes uit het Archief O. L. Vr. Kampen, o. a. :
- 14 Juni 1645. Copie verkoopacte van de drie Schelvischen aan H. Rijnvisch. (Archief O. L. Vr. Kampen. II. A. 1).
- 6 Dec. 1667. Copie verkoopacte van de „drij Rijnvischen” aan J. Rijnvisch. (idem).
- 19 Meij 1685. Koopbrief van de „drie Schelvischen” en het huyrhuysien met den stal daarachter zoo eigendommelijk blijft ten profijte van Bethlehems vergadering. (Archief O. L. Vr. Kampen. II. A. 2).
- 2 Sept. 1695. Verklaring van Henrick de Wolf als administrator van Rijdsvergadering over de lichtschepping in de drie Schelvischen (seculiere pastorie). Archief O. L. Vr. Kampen. II. A. 3).
- 17 Sept. 1765. Schenking van een huis „geleegen beneeve het Rooms pastorele huys op de borgel aan de zijdzijde afgestaen aan de Roomse weerels priesters gemeente door Wencelaus Paseld. (Archief O. L. Vr. Kampen. II. A. 8).
1772. Pastoor Jos. van Berkel geeft aan de seculiere statie te Kampen
 1° een huis te Ijsselmuiden naast het huis van den Predicant en twee koeweiden op den Hoogen Weerd daar naast.
 2° een huis in de Rhijnvischgang en een huis op den burgwal.
 Beide schenkingen zijn gedaan onder last van uitkeering. Copie voor 1779 door Simon Schuurmeijer (kerkmeester). Van een brief het origineele stuk. (Archief O. L. Vr. Kampen. II. A. 51b).
- Nov. 1783. Request van pastoor L. J. Nieuwenhuis aan het stadsbestuur om den eisch der gemeentenaren ter seculiere statie, dat aan hen inzage gegeven worde „van alles wat de Kerk aan capitalen als anderzints bezit”. De pastoor vraagt het stadsbestuur, om, zoo aan dezen eisch moet worden voldaan, hem en de Kerkmeesters te gelasten „zulks

Copie

Op huyds dato en dach beneden gemelt hebbes Jan Henricks Gorta
 ende helgen deuringe erkendende in Heerigen vrasien duffkone van haer en
 haere erfgh. vercoft en vercoops mits deses aan de Henrick Rynvisch
 ende Gannegde fluytens sijn huyswev. een huys en waer met een hoechgen
 doff daer aen gelegh. alsof sijn vercoopers voorn. binnen der Stadt Camp
 op Burgel staende en liggende hebbes tusschen de huysinge en waer
 van Jan Henricks vercooper voorn. ter eenre ende Wolffers veigader
 ringe ter ander eyde. streckende voor van de strake tot achter aen
 vercoopers hoff, allit gelick selve nu al berocht met drij palis affgepaelt
 is. verner hebbes vercoopers voorn. insgelicks noch een Coopers vercoft
 eens padt offte ganck gaende door vercoopers haers hoff welcke
 sijn sal ongeveer vijff voets breedt streckende tot achter in de
 nieuwe stracte in al sulike getealte gelick selve nu al met een
 rickinge tegenwoordig afgeserpaert is met een bescheids nochtans
 dat vercoopers voorn. is inganck uyt de nieuwe stracte tot in sijn doff
 hebbes en beholds sulck. ende sal ~~worden~~ vorder de voorn. doorganck
 nae de zijt van des hoff met een planckel van seven voet hoech
 tot laste van de Coopers gemaeckt en oock onderhouden worden
 daer en tegens sal Jan Henricks vercooper voorn. de veldinge aen
 de ander zijt naer sijn huysing bij langhe het padt tot aende ganck
 nae de aepers steega op sijn cotte makke en oock onderhouden
 mits dat de planckel aen de eenre eyde nae vercoopers huys
 ende aen de ander syde nae de voorn. ganck de tiggels sulck
 aengeslagd worden. insgelicks hebbes vercoopers voorn. noch
 aen Coopers vercoft eens ganck tot in de aepers stege
 in allen getealte gelick de afpralinge daer tegenwoordig staende
 uytwijck sulck. so veel aenlanghe de water leyde en druppel
 die sulck bliens tot laste van vercoopers en coopers gelick de
 tegenwoordig sijn. oock is indecks geconditioneert dat de muire
 tusschen coopers en vercoopers voor van de strake tot aent sael
 bij haer te gelicke onderhouden en eijde sulck wech. niets dat
 vercoopers geen licht op coopers waer sulck moge scheppe
 Dit gemelt huys hoff en waer met alle sijn recht en gerechtig
 heit daer toe ghorende oock met al t gene wat in des huys
 aent muir en nagel vast is alles na huys coops recht welcke tot
 profijt van coopers daer inne verbleev sal. de Coopers sulck
 dit voorn. huys nu aentonts datelick om naer haer gevalla
 te bekhinnen moge aentant. doch sal des eijde onmedelick aen
 vanck deses huyses wech nu Conynge Michael deses vaders seshind
 hondant en vijffen vierkij. voor welcke voorn. huys en waer
 de Coopers sulck boven de negen goltguld. jaerliks welcke de
 Geesteliche Camer deser Stadt daer op is hebbende di sij tot haeren
 laste sonder coeringe sulck aennem. be looft hebbes aen vercoopers
 te bitale de somme van seshindhondent en vijffhij goltguld
 tot w sijn t thuch ende drij Rosensobels. op volghende termijn
 nu aentstaende Michael bij des aentlast 250 goltg. offte naer
 tot Coopers haer keur maer niet minder. oock met de

Schoonlijke Interestte ten hondert vijfde Jaerlijcs van alle restende
en onbetaalde Cooppenings aenvaerick nemende van des eerste ter
myds dagh af tot de volle betalinge toe de Coopens voor
sal dit gemelte zuyg haff en woxe in qualiteit als werkeel boons
de regen goltyl Jaerlijcs commen vrij sonder enigh meeder be-
swaeren offte uytganck van rente gelovet word. ende alle
weelops renten van de woors oplyggende penninge tot nu Comstij
michael. toe fulls verkoops wijen en afdoos met beloften offte
oock by ontsanck des leste termis hiervan de gedaghe Cooperen
opdracht ontransport woor de D. Seers. sikeperen deser Stadt
Campd nae behoov goet willig te doos sonder argelist ter
waren oirkoind dese by contracte woorp neffens aenwefende
geluyg met een sedar haer handt ondeckent aelw Campd
des 11 Junij 1645.

by mij Jan Senwick's Goltge
Jr. Dierds als getuige of
beide zyde

Sendrick Rijnvifsch
Evert Rijnvifsch

6 december 1667 Copie van de verkoopacte van het huis de 'Drie Rijnvisschen' aan Jan Rijnvisch

Copia

Wij Jaques Kroon ende Jannickus Sluyters Echteluyds bekennens
voor ons en onse erfgenams in eens vasten en onverbreecklyck Eyskoop
vercoft te hebben gelick wij verkopen in ende mit dese aen onse sijn Jan
Rijnvisch onse brouwerij huys dwe ende were cum annexis op des
Griegel binne deser stadt gelegs genaemt de dri Rijnvisschen streckende
voor vande strate, met een hooftken tot achteren Abraham van sijpens
were toe waer aen ter cene wolffens vergaderinge gelegs ende aende
andre syde de weduwe van Jacob de Meijer geerwet is dat met een
vrijes uytganck in de hiesstrate waer by des Kooper mede heeft besong
de stat met een vrijes uytganck in de Eters stegge neffens een huys huys
daer aen gelegs in de ganck genaemt Rijnvisch ganck alles met hun
recht en gerechtigheit gelick verkopens gebruik ende in eigendoms
recht besich hebbs gelick uijt de brens daer van sijn de di des kooper
sullis wonds transporteer de bepalingen klan sullis aengemey
wordis dat voor een summa van ses duijent vijftiendert Carol g
adrosfor t stuk sullis op voorwaerden en conditien dat kooper sal
behoudis al tgeen Eerdt mijn en nagelvat is alles naer huyskoopsrecht
als mede de hant bedtjide en de plaet inde kamer neffens al t
geen tot de brouwerij als tonng en anders vereijfekt word
oock is geconditioneert dat des kooper tot sijn latse sal hebbs
en houds sondarige negs goudt gl facelicks als de geestelickheit
van Camps daer uijt is hebbs als mede een tonne dri guld
bier of de were van des aen goudt betals aen wolffens verga
deringe tot een eikentempe van de Lichtscheperinge van de
gemelke vergaderings plaets sondar t selve aende koops penninge
te sullis of negs hants wat de verecgelings aenguet di sal des kooper
med tot sijn latse nems en de selvige aen sijn belotte kooppening
mogs kanten en volgens de inhout der bezegede brens losse en
quijtloops. vorderis is geconditioneert dat des kooper by des acatalt
di weps sal op St Michiel des aenkomende Jaers sesduienhondert
acht en selvich sal betals veerthiuhondert Car guld dan vooke
alle Jaen tweehondert Carol gl ofte meender tot sijn believe
en van de onbetaelde koops pen: betals vijftien gelicke gl van thond
saeldes tot de volle belalinge der laeste kooppening sullis
verkopens gehoudis weps nae graets welke behoerlike ciffe
en transport bedong waer mede den kooper genoecksam sal
bewaert en verscheit sijn dit alles sondar oigh ofte list in
oirkonde der waarheit sijn hider van twe alleen luydende
koopbrens ogericht on by verkopens verkooper voochdijts ge
tuigs op des 6 december sesduienhondert seven en selvich binne
Camps onderteekent.

Jan Rijnvisch
Jan Egger
Steven Arents

Jaques Kroon
Jannickus Sluyters
Conradt Kroon
Gangijt Soth's visker